

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТУДІЇ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА

КУРС

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА

ПРОЕКТІВ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ АКТІВ
І ЧИННИХ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ АКТІВ

2024/25

Цей навчальний курс став можливим завдяки фінансовій підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Зміст цього навчального курсу не обов'язково відображає погляди Міжнародного Фонду «Відродження».

Контактна інформація:

Микола Хавронюк
kunorvahk@gmail.com

Опис курсу:

«Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів» є нормативним курсом магістерської програми «Антикорупційні міждисциплінарні студії».

Мета дисципліни – надати студентам необхідні знання і навички проведення антикорупційної експертизи.

Завдання – сформувані у студентів знання і навички щодо:

- змісту антикорупційної експертизи, її видів, порядку і методологій проведення,
- проведення моніторингу проектів актів на предмет наявності в них ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи;
- пошуку корупціогенних факторів в проектах нормативно-правових актів та чинних таких актах,
- використання результатів експертизи.

У результаті вивчення курсу студент повинен:

- **посилити** нетолерантність до корупції;
- **знати:**
 - ▷ 1) що таке антикорупційна експертиза та якими є її мета і зміст;
 - ▷ 2) які є види антикорупційних експертиз та їх суб'єкти;
 - ▷ 3) що є об'єктами антикорупційної експертизи;
 - ▷ 4) за якими методологіями така експертиза проводиться;
 - ▷ 5) що таке корупціогенні фактори та які існують способи їх пошуку;
 - ▷ 6) як усунути корупціогенні фактори;
- **вміти:**
 - ▷ 1) провести моніторинг проектів актів на предмет наявності в них ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи;
 - ▷ 2) провести антикорупційну експертизу проекту закону, чинного закону і проекту постанови Кабінету Міністрів України, громадську антикорупційну експертизу, а також розробити проект нормативно-правового акта;
 - ▷ 3) скласти висновок антикорупційної експертизи;
 - ▷ 4) запропонувати способи усунення корупціогенних факторів;
 - ▷ 5) забезпечити інформаційний супровід антикорупційної експертизи.

Ці знання і навички можуть стати в нагоді, якщо студент працює або у майбутньому працюватиме помічником народного депутата України, працівником міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, антикорупційним уповноваженим, комплаєнс-офіцером підприємства чи представником бізнес-асоціації, до повноважень якого входить попередження зловживань з боку представників влади чи службових осіб підприємств, депутатом місцевої ради або народним депутатом України, буде членом громадської ради при органі державної влади чи органі місцевого самоврядування тощо.

Курс «Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів» має зв'язок з такими іншими дисциплінами: загальна теорія права, порівняльне правознавство, кримінальне право, кримінологія, адміністративне право, адміністративний процес, державне управління.

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ

№	Тема	Дата	Час проведення	Форма	Лектор	Зміни до розкладу
1	Антикорупційна експертиза: загальні положення	22 лютого 2025 (субота)	10.00 – 11.20 11.30 – 12.50	Лекція-обговорення	Микола Хавронюк	
2	Антикорупційна експертиза, що проводиться державними органами	8 березня 2025 (субота)	10.00 – 11.20 11.30 – 12.50	Практичне заняття		
3	Громадська антикорупційна експертиза	22 березня 2025 (субота)	10.00 – 11.20 11.30 – 12.50	Практичне заняття		
4	Антикорупційна експертиза: підсумки	5 квітня 2025 (субота)	10.00-11.20 11.30-12.50	Підведення підсумків. Відповіді на запитання		

Всі письмові роботи надсилати на kunorvahk@gmail.com, в копію ставити acrec.kma@gmail.com.

Веб-сайт курсу

Програма, анонси та навчальні матеріали будуть розміщені на веб-сайті ACREC: <https://acrec.org.ua/>

ПРАВИЛА ТА ВИМОГИ КУРСУ:

ДЕДЛАЙНИ ПІДГОТОВКИ ПИСЬМОВИХ РОБІТ:

- 👁️ **до 8 березня 2025 р.** – письмова робота з метою порівняльно-правового аналізу щодо проведення антикорупційної експертизи на тему: «Антикорупційна експертиза за законодавством і практикою _____ (обрати державу на свій розсуд)». В межах письмової роботи можна дати характеристику або тільки порядку проведення експертизи, або тільки методології її проведення, або тільки корупціогенних факторів
- 👁️ **до 15 березня 2025 р.** – п'ять чек-листів на основі моніторингу будь-яких п'яти проєктів законів, зареєстрованих за останній тиждень на сторінці «Надходження законопроєктів» веб-сайту Верховної Ради України <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc555#>, на предмет наявності в них ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи (зразок чек-листа в Додатку 1 на с. 11 Методології – <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/MetodologD196D18F.pdf>)
- 👁️ **до 22 березня 2025 р.** – Висновок антикорупційної експертизи НАЗК за Методологією НАЗК – <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/MetodologD196D18F.pdf> на один із проєктів законів, зареєстрованих у Верховній Раді України за останній тиждень (обсяг законопроєкту – 2-3 сторінки)
- 👁️ **до 5 квітня 2025 р.** – Висновок громадської антикорупційної експертизи за Методологією ЦППР – <https://pravo.org.ua/books/metodologiya-provedennya-gromadskoyi-antikoruptsijnoyi-ekspertyzy-2014/> – на один із проєктів законів, зареєстрованих у Верховній Раді України за останній тиждень (обсяг законопроєкту – 2-3 сторінки). Зразки висновків тут: <https://pravo.org.ua/category/protydiya-koruptsiyi/antikoruptsijna-ekspertyza/>

Вимоги до письмових робіт

- 👁️ Письмова робота повинна бути написана студентом самостійно. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела.
- 👁️ У разі виявлення плагіату (у т.ч. навіть незначних запозичень чужих думок без оформлення посилань на їх джерела) робота не зараховується, інша робота замість не зарахованої не приймається.
- 👁️ При підготовці письмової роботи студентам слід керуватися Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, затвердженим наказом Президента НаУКМА від 7 березня 2018 р. №112.
- 👁️ Оцінка прямо не залежить від обсягу роботи. Обсяг зазвичай має становити 3–4 сторінки (титульна сторінка не потрібна, аркуш А-4, гарнітура Times New Roman або Arial, шрифт 12, інтервал 1,5). Думки мають бути викладені лаконічно. Оцінку може бути знижено за невміння студента коротко і чітко викласти власну думку.

Лекції, дискусії та case-study:

Слухачі повинні брати активну участь у дискусіях, а також бути готовими до виконання завдань протягом заняття. У разі внесення змін до вимог курсу про це буде зроблено усне оголошення та повідомлено через список розсилки. Студенти особисто відповідальні про обізнаність щодо цих змін, навіть, якщо були відсутні на занятті.

Список розсилки групи:

Куратори курсу робитимуть оголошення через розсилку. Студенти особисто відповідальні за ознайомлення з цими оголошеннями.

Правила листування електронною поштою:

Прохання надсилати електронні листи лише в таких випадках:

- ▷ прохання про призначення додаткової індивідуальної консультації;
- ▷ повідомлення про відсутність на занятті та причини;
- ▷ прохання надіслати ще раз анонси, зміни до програми, розкладу чи інші додаткові матеріали курсу.

Питання щодо роз'яснення матеріалів курсу, процедур занять чи підсумкового контролю просимо вирішувати після занять або під час індивідуальних консультацій.

Отримання додаткових балів:

Курс не передбачає можливості будь-яких додаткових форм завдань для отримання додаткових балів, крім тих, що передбачає програма.

Правила поведження на заняттях:

Будь ласка, не запізнюйтеся на пари, під час лекцій вимикайте мобільні телефони. Обговорення та дискусії під час занять повинні бути жвавими та цікавими, але прохання висловлювати Ваші коментарі ввічливо. Будь ласка, виявляйте повагу до чужої думки і виражайте Вашу незгоду з аргументами інших коректно.

Етичні правила щодо написання робіт:

Усі студенти повинні особисто працювати над проектом. Співпраця з іншими студентами передбачається в межах виконання спільного проекту. Студенти зобов'язанні робити посилання у роботі на використані джерела; використання публікацій та досліджень без посилань вважається плагіатом. Плагіат є недопустимим та призведе до втрати права отримати кредити за курс.

Оцінювання знань та вмінь студентів. Шкала оцінювання знань:

Шкала	Оцінка за національною шкалою	Визначення
A 91-100	відмінно	Дуже високий рівень знань із незначними помилками
B 81-90	добре	Дуже добре; більше ніж середній рівень знань, але з деякими помилками
C 71-80	добре	Добре; загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок
D 66-70	задовільно	Задовільно; але із значними недоліками
E 60-65	задовільно	Достатньо; досягнуті мінімальні критерії
F 30-59	незадовільно	Незадовільно; потрібна деяка додаткова робота
F 0-29	незадовільно	Неприйнятно; потрібна значна додаткова робота

Умови визначення навчального рейтингу

Вид роботи	Кількість за семестр	Максимальна кількість балів за виконану роботу
Здійснення порівняльно-правового аналізу щодо проведення антикорупційної експертизи (домашня письмова робота).	1	Повністю і якісно виконане завдання – 20 балів.
П'ять заповнених чек-листів на основі моніторингу проектів законів на предмет наявності в них ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи (домашня письмова робота).	1	Повністю і правильно виконане завдання – 20 балів.
Висновок антикорупційної експертизи (домашня письмова робота).	2	Повністю і правильно виконане завдання – 20 балів (2 x 20 = макс. 40).
Тест на знання антикорупційного законодавства в частині антикорупційної експертизи	1	За кожну правильну відповідь – 1 бал (20 x 1 = 20)
Сукупний рейтинг		100 балів

ПЛАНІ ЗАНЯТЬ

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА

проектів нормативно-
правових актів і чинних
нормативно-правових актів

ТЕМА 1. АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ (ЛЕКЦІЯ-ОБГОВОРЕННЯ)

План

- ▶ Види експертиз щодо нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів. Законодавчі основи їх проведення
- ▶ Поняття, мета і зміст антикорупційної експертизи
- ▶ Види і суб'єкти антикорупційної експертизи
- ▶ Об'єкти, порядки і методології проведення антикорупційної експертизи
- ▶ Моніторинг проектів нормативно-правових актів і чинних нормативно-правових актів на предмет наявності в них ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи
- ▶ Корупціогенні фактори та способи їх пошуку
- ▶ Висновок антикорупційної експертизи
- ▶ Усунення корупціогенних факторів
- ▶ Інформаційний супровід антикорупційної експертизи

Викладач:

Микола Хавронюк

ТЕМА 2. АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА, ЩО ПРОВОДИТЬСЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ (ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ)

План

- ▶ Антикорупційна експертиза проектів законів, що проводиться Комітетом Верховної Ради України з антикорупційної політики
- ▶ Антикорупційна експертиза проектів законів, що проводиться Національним агентством з питань запобігання корупції
- ▶ Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, що проводиться Міністерством юстиції України

Викладач:

Микола Хавронюк

ТЕМА 3. ГРОМАДСЬКА АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА (ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ)

План

- ⦿ Громадська антикорупційна експертиза чинних законів і проектів законів
- ⦿ Громадська антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів Президента України та Кабінету Міністрів України, інших державних органів
- ⦿ Громадська антикорупційна експертиза нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування

 Викладач:
Микола Хавронюк

ТЕМА 4. АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА: ПІДСУМКИ (ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ)

План

- ⦿ Обговорення
- ⦿ Відповіді на запитання
- ⦿ Підсумкове тестування

 Викладач:
Микола Хавронюк

Нормативно-правові акти та методології

- 👁️ Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 р.
- 👁️ Регламент Кабінету Міністрів України (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 листопада 2011 р. №1156)
- 👁️ Регламент розгляду Комітетом проектів нормативно-правових актів (затв. рішенням Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики від 12 березня 2020 р., протокол № 31): http://crimcor.rada.gov.ua/news/Pravova_baza_diyalnosti_Komitetu/74140.html
- 👁️ Порядок проведення антикорупційної експертизи (затв. наказом Міністерства юстиції України від 18.03.2015 р. №383/5)
- 👁️ Методологія проведення антикорупційної експертизи (затв. наказом Міністерства юстиції України від 24.04.2017 р. №1395/5)
- 👁️ Порядок проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції (затв. наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 29 липня 2020 р. №325/20): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0787-20#Text>
- 👁️ Методологія проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції (затв. наказом НАЗК від 20 жовтня 2020 р. №470/20): <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/MetodologD196D18F.pdf>
- 👁️ Візування антикорупційним уповноваженим проектів актів організації публічного сектору. Методична настанова. Київ, НАЗК, 2021. 24 с.
- 👁️ Методичні рекомендації. Громадська антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Упорядник і науковий редактор Олександр Вінніков. Київ, 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/02/Methodology_antikor.expertise_FINAL-DRAFT_Vinnikov.doc
- 👁️ Хавронюк М. Методологія проведення громадської антикорупційної експертизи (2016). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pravo.org.ua/ua/news/5226-metodologiyaprovedennyagromadskoyi-antikoruptsiynoyieksperitizi>
- 👁️ Методологія формування рейтингів суб'єктів законодавчої ініціативи – авторів законопроектів, внесених до порядку денного Верховної Ради України та/або Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики, за результатами проведення антикорупційної експертизи цих законопроектів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rge9.izi.institute/pro-proekt/>
- 👁️ Практичні рекомендації. Як написати законопроект без корупціогенних факторів? [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/Mykola/Downloads/PRP_Handbook_Anticorruption_Expertise_UKR.pdf
- 👁️ Закон України "Про правотворчу діяльність" від 24 серпня 2023 року
- 👁️ Методологія проведення громадської антикорупційної експертизи Інституту законодавчих ідей. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://izi.institute/research/metodologiya-provedennya-antikorupcziynoi-ekspertyzy-analitychnym-czentrom-izi/>

Нормативно-правові акти інших держав

- 👁️ Закон Литовської Республіки «Про основи правотворчості» від 18 вересня 2012 р. [електронний ресурс]. режим доступу: <https://www.google.com>
- 👁️ Закон Республіки Болгарія «Про нормативні акти» від 4 листопада 2016 р.
- 👁️ Закон Республіки Молдова «Про нормативні акти» від 22 грудня 2017 р.
- 👁️ Основи законодавчої техніки. Затвержені розпорядженням Прем'єр-міністра Республіки Польща від 20 червня 2002 р.

Наукова та пізнавальна література

- 👁️ **Наукову та пізнавальну літературу слід шукати на сайті Google Академія за ключовими словами «Антикорупційна експертиза»** (https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0+%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&btnG=)

ЛЕКТОР КУРСУ

Микола Хавронюк —

український правознавець-кримінолог. Доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінального права та кримінально-процесуального права правничого факультету Національного університету «Києво-Могилянська академія», директор з наукового розвитку і член правління Центру політико-правових реформ. Автор та співавтор близько 50 монографій, підручників, навчальних посібників і коментарів до законів, понад 300 наукових і науково-публіцистичних статей.

Контактна адреса: kunorvahk@gmail.com

#acrecstudy

Київ